

Filosofie je velmi zvláštní myšlenková disciplína, jakou je těžko zařadit mezi vědy. Především to není v pravém smyslu slova „věda“, neboť dnes neznáme leč vědy specializované; filosofie však nemá žádný zvláštní, je pro filosofii určený a vymezený prostor. Filosofie se může zabývat čímkoli, co se jí ukazuje být filosoficky významné. (Přitom pochopitelně bude dbát úrovně současných vědeckých poznatků, ale bude je akceptovat kriticky.) Je však zvláštní disciplínou také v tom smyslu, že jejím nejvlastnějším určením není ani odbornost ve smyslu profesionality. V tom se trochu podobá některým druhům umění, zvláště pak hudbě. V hudbě není jediným ideálem naslouchat koncertním mistrům, ale také aktivně hudbu provozovat na mnohem nižší úrovni, např. doma nebo třeba i veřejně, ale jen jako koníček, třeba v neprofesionálním komorním souboru apod. Rozdíl je tu ovšem přece jen velký, neboť amatérské provozování takové aktivní hudební činnosti ovlivňuje hlavně náš vztah k hudbě vůbec, ale jen velmi okrajově a prostředkovane celý náš život. Naproti tomu cílem filosofie je filosofický život, a to nikoli jen a dokonce ani ne především profesionálního filosofa, ale právě každého, kdo pro filosofii má smysl a koho filosofie oslovuje. Tak jako hudba má své vynikající hráče, jednotlivce i soubory, a ovšem také dirigenty, tak má i filosofie své vynikající profesionály. Ale tak jako virtuóz nehraje jen sám sobě a pro sebe, ba ani pro jiné virtuózy, tak ani největší filosof nefilosofuje jen pro sebe a ani pro jiné vynikající filosofy, nýbrž chce oslovit „obecenstvo“. Leč jeho cílem není přednášet laickému obecenstvu jako řečník, ale chce je oslovit a přesvědčit, aby v sobě a se sebou něco udělali, změnili, aby se nově orientovali a aby nově zaměřili svůj život. V tom se zase filosofie trochu podobá různým náboženstvím. Ovšem i od náboženství (každého náboženství) se filosofie liší, a to nejenom fakticky, ale programově. V perspektivě filosofického myšlení se každé náboženství jeví jako nedochůdné, nedomyšlené, diletantské. Zatímco filosofie nechce jednotlivé vědy nahradit, i když je kriticky posuzuje, ve vztahu k náboženství je filosofie mnohem ostřejší a do jisté míry nesnášenlivější. Filosofie nejen fakticky zatlačuje mýtus a náboženství, ale dělá to programově. Filosofie odmítá každé náboženství, protože chce sama být tím „pravým náboženstvím“, nebo – jak říká Hegel – „pravou bohoslužbou“. Ale právě v této své funkci nechce zůstávat esoterickou záležitostí nevelkého okruhu vyvolených, nýbrž chce oslovit zásadě každého, kdo má „uši k slyšení“. Filosof (profesionální) ovšem ví, že jej „obecenstvo“ nikdy nebude moci sledovat do všech detailů a nuancí, že nepochopí všechny aspekty jeho strategie, dokonce ani ne pouhou myšlenkovou taktiku. Filosof ví, že musí své hlavní myšlenky zformulovat tak, aby se staly takřka heslem i pro lidi, kteří jim rozumějí jen zčásti. Neodvrací se od takových lidí se štítlivostí pseudointelektuálů, nýbrž ví, že takové heslovité formulace přežijí jako spóry dlouhá období, ale jsou schopny opět do plnosti ožít všude tam, kde se jich opět dotkne tvůrčí filosofická mysl.

(Písek, 981224-1.)